

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt IV. Fames quotuplex sit, & quàm varia? quamq[ue] ex diuina
prouidentia ad multa bonæ vtilis ?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

incredibili crudelitate, quam rabida esuries faciebat, absumerent? Immo audiimus, inclusos, alioque cibo destitutos, prærodisse sibimetipsis digitos, ut dixi, manus absumpsisse, & brachia eò usque manducasse, quò dentes poterant attingere; quoque os non potuit peruenire populando, saltem adhuc appetitum aspirasse, contempto omni cruciatu, quem morsus faciebat. Nonne hæc plus est, quàm Erisichthonia fames?

C A P V T IV.

Fames quotuplex sit, & quàm varia? quamq̃ ex diuina prouidentia ad multa bona utilis?

Hæc ita esse, negari nequit, verum ut à malo bonum secernamus, ponendum est, duplicis esse generis famem, vnam moderatam, immodicam alteram; illa utilis, hæc naturæ aduersa est. Illa non est morbus, etsi ratione fragilitatis humanæ ac remedij rectè cum morbo comparetur; insana autem fames plus est quàm morbus. Moderata fames, quæ est concupiscentia calidi & sicci, usque adeò morbus non est, ut potiùs contrarium, hoc est, inappetentia cibi sit morbus; ipsa autem cibi cupiditas naturæ indita indicium sanitatis, & fulcrum existat. Miser est, qui cum nullum habeat alimentorum defectum, habet tamen defectum appetitus edendi, sine quo nulla esca sapit, sicut nec sine siti potio. Ut ergo condimentum cibi non inter mala, ita neque eiusdem cibi appetitum inter mala, sed inter bona, & naturæ conuenientia debemus numerare. Philosophum Poëticè loquentem audiamus:

*Illud item non est mirandum, corporis ipsa
Quòd natura cibum quarit cuiusq̃ animantis.
Quippe etenim fluere atq̃ recedere corpora rebus
Multa modis multis docui, sed plurima debent
Ex animalibus ijs, qua sunt exercita motu:
Multaq̃, per sudorem ex alto pressa feruntur:
Multa per os exhalantur, quom languida anhelant.
His igitur rebus rarefcit corpus, & omnis
Subruitur natura, dolor quam consequitur rem.*

I.

Lucret lib. 4.
de rer. nat.

Propterea

Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus,
 Et recreet vires interdatus, atq; patentem
 Per membra ac venas, ut amorem obduret edendi.
 Humor item discedit in omnia, qua loca cumq;
 Poscunt humorem: glomerataq; multa vaporis
 Corpora, qua stomacho prabent incendia nostro,
 Dissipat adueniens liquor, ac restinguit, ut ignem,
 Vt vere ne possit calor amplius aridus artus.
 Sic igitur tibi anhela sitis de corpore nostro
 Abluitur, sic expletur ieiuna cupido.

Atrophia autem species est mala. Nam, ut Celsus scribit, *Atrophia est, qua corpus non alitur, & naturaliter semper aliquibus decedentibus, nullis vero in eorum locum subeuntibus, summa macies oritur; & nisi occurratur, tollit.* Hinc Varro apud Gellium, agens de numero septenario, ait: *Nec non id etiam est ad vim facultatemq; eius numeri augendas, quod quibus inedia mori consilium est, septimo demum die mortem appetunt.* Quemadmodum igitur omne nimium in vitium vergit, & verè quivis excessus noxius est; ita & fames, si exorbitet, inter morbos meritò potest computari, ut iam non solum *fames canina*, aut *lapina*, sed etiam *Melias*, aut *Saguntina* appelletur. Est enim molestus interpellator venter, si ei debitum vedigal non persolvatur; & stomacho araneante, incipiunt omnia membra languere, tandemque etiam homo famelicus in rabiem agitur. De utraque fame à nobis est agendum, quo fructu, quæ poenâ & æquitate diuinâ, inter mortales dominetur.

Gell. lib. 3.
 No. c. 10.

Thucyd. lib.
 3. hist.

Lazius in Ge-
 nealogiæ
 Austriacæ
 commentar.
 lib. 2.

II.

Illud autem, ut quis omni ciborum appetitu careat, atque omnino non fame scat, vel ex morbo potest contingere, vel ex prodigio diuino, vel è diabolica deceptione, vel etiam ex poenâ Dei, quemadmodum Lazius refert, puellam quamdam, Anno M. CCC. XLVIII. in Austria, tempore magnæ caristiæ, cum à matre panem postulasset, & illa fortè impatiens doloris, famem decennem imprecata fuisset, decennio omni cibo abstinuisset, raro admodum aquæ potu se reficientem. Quod miraculo in poenam euenit. Excipio igitur hinc miracula, quæ neq; morbus sunt, neq; semper malum, sed quoddam beneficium Numinis singularæ

gulare. Quale fuit illud, quando ingressus Moyses medium nebula, ascendit in montem: & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, sine cibo & potu. Tale fuit & Eliæ, qui cum surrexisset, comedit & bibit (ea, quæ Angelus attulerat) & ambulavit in fortitudine cibi illius, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Hi figura fuere Christi, qui & ipse ieiunavit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. D. Augustinus, cum Casulano rescriberet, affirmavit, temporibus suis, quemdam quadraginta diebus sine cibo vixisse. Alium quoque Petrarcha scribit, Venetijs idem fecisse, atque à multis eius rei experimentum fuisse factum. Memorabile, quod in recentiore est historia observatum, fuisse quemdam, qui biennio continuo nil prorsum vel comederit, vel biberit. Quæ probabiliora faciunt illa ab Alberto Magno in scriptis relicta, fuisse feminam Coloniae in Germania sub Friderico II. quæ sine cibo dies quandoque viginti transmiserit, sæpe verò & triginta. Virum quoque melancholicum se vidisse testatur, qui sine cibo septem perseveravit hebdomadas, alternis tantum diebus aquam exorbentem. Visam quoque in Hispania puellam gravissimi produnt auctores, quæ comederet nihil, ac haustu tantum aquæ vitam confoueret, annumque iam ageret secundum ac vigesimum. Stygiæ hæc fascinatione, ac furtiva ciborum clam ministratorum celeritate; an diuino miraculo contigerint, cum auctores taceant, non est meum, vel in odium, vel in favorem cuiusquam discernere.

Complura huiusmodi contigisse certum est, de quibus certum non est, quo auctore contigerint. Iniquum esset præstigiatorum reos facere innocentes, temerarium ex mendacijs miracula proclamare. Itaque in ambiguo & illa relinquo, quæ à Gerardo Bucoldiano narrantur, de puella quadam Margarita, quæ apud Spirenses, in villa Rhodo dicta, An. Christi, M. D. XXXIX. patre nata Suffrido Weis, & matre Barbara, cum iam ferè decimum ætatis suæ annum attigisset, capitis, & ventris dolore leuiore ad festum D. Michaëlis est correpta. Tum cibum magis magisque fastidire cœpit. Ad Natiuitatem vsque Dominicam, cum adhuc comedisset, nullum planè post id tempus, aut cibum assumpsit, aut per aluum excrementum egesit: à potu tamen

E non

Exod. 24. 18.

3. Reg. 19. 8.

Matth. 4. 2.

Fulgosus
lib. 1. c. 2.

Albert. Magus
lib. 7. de hist.
animal,

Cœl. lib. 13.
cap. 24.

III.

non abhorrebat animus. Post Pascha etiam potum fastidire cœpit, adeò, ut post Pentecostes festa, æstuosissimo licet anni tempore, ne biberit quidem, aut urinam miserit. Ferdinandus Rôm. rex, ne quid fraudis subesset, per Medicos suos, rem explorari curavit. Sed non est ad affirmandum satis, quod satis est ad non-damnandum. Aliud enim est dicere, fraudem non esse, & aliud, fraudem non esse deprehensam.

IV. Illud constat, multos, simulatione sanctitatis, compertos esse, qui à cibo omni viderentur abstinere. Eugenio IV. Pontifice, ut testatur Æneas Sylvius, Gallus quidam nomine Iacobus, in aula Romana amanuensis: graui valetudine affectus, cum in patriam rediisset, Hierosolymitanam peregrinationem vouit. Inde Romam Nicolao V. Pont. reuersus, nec bibere, nec esse vquam inuentus est, iureque jurando affirmauit, se iam biennium ita vixisse, neque subito, sed paulatim in hanc consuetudinem descendisse. Eum se familiariter nouisse Poggius scribit. Cum dies Romæ multos fuisset, & admirationem sui turbæ fecisset, quasi Sanctus, & DEO clarus; postremò captus, virgisque cæsus, in exilium est actus. Ita splendor in fenum desijt, Luculentum de Antonio Picente, simili hypocrita, alibi dedi. De huiusmodi inedia, quæ est sine fame, sed non sine fraude, hîc non est agendi locus. Quamquam hæc ipsa cum summa malitia coniuncta, quouis malo peior est.

Tom. 3. de
iudicijs, quæ
Deus in hoc
mundo exer-
cet cap. 31.
§. 6.

V.

Neque de illa incredibili sanctorum virorum abstinentia disputare meus est, qui vel cum fame & dolore, vel cum prodigio diu se ab omni cibo continuerunt. Virtutis ea res fuit, & grandis meriti, aut etiam miraculi. Et sanè pænè fidem superant, quæ de longis multorum dierum, hebdomadam, mensium, immò annorum ieiunijs Climachus, Rosweyus, alijque memorant eorû, qui eremiticam vitam, inter feras & antra agitauerunt. Enimuerò Lucianus, osor Christianorum, testatur, Christianos sic solitos esse seruare ieiunium, ut decem soles sine cibo transigerent. D. Greg. Nazianzenus, de habitantibus Ponticam solitudinem monachis sui temporis scribit, ex illis complures fuisse, qui totos viginti dies, totidemque noctes à cibo abstinere, dimidia ex parte Christi ieiunium imitantes, ex eisque vnum sui gregis ouem fuisse

Lucian. in
Philopatr.

D. Greg. Na-
zianzen. ad
Helenium
de Monachis,

fuisse testatur. D. Augustinus ait, nonnullos, suo tempore, re-
 pertos esse, qui ultra hebdomadam perpetuum seruassent ieiuniū,
 eosque se nouisse; & addit: *Ad ipsum quadragenarium numerum*
peruenisse quendam à fratribus fide dignis nobis asseneratum est. Quod
 humanis viribus fieri non potuit. Ieiunij amatores, Deus adju-
 uat. Ad miracula quoque pertinent illa, quæ à Sigeberto alijsq;
 referuntur, vt de puella duodenni, quæ in Tullensi territorio,
 villa Commerciaco, post sacram communionem, in Paschate, à
 sacerdote susceptam, primùm per decem menses pane, deinde
 omni cibo & potu per triennium abstinuit, & post ad commu-
 nem hominum vitam redijt. Anno Domini 823, quamuis alij ad
 annum Domini 1322. referant. Martinus affirmat eam studio
 ieiunij ita abstinuisse, & nihilominus tamen SS. Eucharistia fre-
 quenter vsam esse. Quod etiã creditur de Palumba Interamnen-
 si, quæ Perusiæ annos nata viginti, sumpta sacra hostia, nullo alio
 cibo gustato, septem annos vixit. Id quod Innocentius VIII.
 Pontifex, re quæsita, diligenter inspexit. Neque enim omnia
 mirabilia sunt fabulis ascribenda. Alioqui nec Moysen, nec Eliam
 credemus quadraginta dies & quadraginta noctes ieiunos per-
 mansisse. Et tẽpore, & loco vicinũ nobis est, quod de sanctissimo
 viro Nicolao Heluetio Vnderwaldensi, pluribus testibus, est affir-
 matum. Is anno salutis 1460. post susceptos ex coniuge quinque
 liberos, cum haud longẽ à pago solitariam ageret vitam, peracto
 quintodecimo anno, sine vlllo potu ciboque decessit: veraque in-
 uenta fuerunt, quæ prædicebat futura: vitaque prorsus austera,
 fidem faciebat, nihil ab eo de cibi ac potus abstinentia fingi. Et
 tamen Constantiensis Episcopus, in cuius diocesi agebat, profe-
 ctus ad eum ipsum locum, vbi Nicolaus erat, diligenter rem per-
 quisit, inuentaque palàm litteris mandauit. Qui, vt ea de re
 certior fieret, sub obedientiæ imperio, recusantem parùm cibi
 sumere coëgit: ob quam rem triduum grauius stomachi dolore
 laborauit: id quod ipse vereri se, antè monuerat. Nec verò Epi-
 scopo illi tantum, verum multis quoq; Principibus Germanicis,
 Gallicis, atque Italis, qui eò profecti sunt, res hæc explorata
 fuit. *Nos quoq; cum his locuti, qui viderunt, ac sermones vnã miscue-
 runt, ait Fulgosus, rem extra ambiguum ponimus: præsertim quòd*

S. Augustin.
 ad Casulanũ
 Episcopum.
 epist. 86.

Sigebert. in
 chron. An.
 823 & Regiũ.
 lib. 2.

Fulgos. lib. 9.
 cap. 6.

Idem lib. 5.
 cap. 2.

Fulgosus lib.
 2. cap. 6.

de hac cibi abſtinentia diligentius quaſitum eſt, de qua ipſe parcè loquebatur, remq; non miraculo, ſed natura tribuerat. At fuerat planè miraculo tribuenda, & virtuti S. S. Euchariftiæ, quam identidem accipiebat. Quod & alijs legimus ſæpius contigiffe, & in figura S. S. Euchariftiæ Eliæ contigit, qui guſtato ſubcinericio pane, ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, uſq; ad montem Dei Horeb. E quibus miraculis intelligimus, beatos in cælo itidem ſola DEI viſione paſcendos & ſatiandos.

VI. Miraculis autem hæc in hominibus probatæ fidei meritò aſcribuntur, naturalis enim calor, velut ignis, pabulum exigit, ſine quo extingui eum neceſſe eſt. Quare fabulis, vel præſtigijs, vel monſtris diuinitus aliquid portendentibus tribuendum eſt, quod Olympiodorus Platoniciſtæ Ariſtoteliſ interpres ſcripſit, Ariſtoteliſ, qui rem vidit, teſtimonio, fuiſſe hominem, qui donec vixit, neque manducauit vñquam, neque dormiuit. Ceterùm in ſole manendo alimētum accepit. Quibus perſimilia, in Phædone, Plato conſcribit. Faciliùs credi poſſet, quòſdam ſolo odore paſci, cùm odor è floribus, fructibusq; non expiret, ſine halitu corpulento, qui poteſt cedere in alimentum. Ita recenſet Plinius, ad extremos fines India, ab Oriente, circa fontem Gangis, Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hirtam veſtiri frondium lanugine, halitu tantùm viuentem, & odore quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumq; potum: tantùm radicum, florumq; varios odores, & ſylueſtrium malorum, qua ſecum portant, longiore itinere, ne deſit olfactus: grauiore paulò odore, hand difficulter exanimari. Horum etiam Strabo ex Oneficrito facit mentionem, alijsq; que, ſi vera ſunt, vti nobis prodigioſa videntur, ita diuinæ arti ſapientiæque ſunt aſcribenda, quæ ludit in orbe terrarum. Certiora ſunt, quæ de manna; de fonte ex aſini maxilla; de coruis Eliæ; de centum hominibus ab Eliſeo viginti panibus paſtis; de Daniele in laeu & Habacuc illi pulmentum ferente; de ipſo Chriſto in ſolitudine bis multa hominum millia, iam quinq; , iam ſeptem panibus reficiente; quin & de Pauli Primi eremitæ, & S. Eraſmi Epſcopi coruis; deq; auibus S. Blaſij; de cerua Ægidiij, de apibus S. Mennæ, deq; alijs diuinitus mirabiliter ſuſtentatis memorantur,

3 Reg 19. 7.

Vide Czl.
lib. 24. c. 21.Plin. lib. 7.
nat. hiſt. c. 2.Strabo lib 15,
Czl. lib 24.
c. 21. Antiq.
Leſt.
Prou. 8, 30.

tur, de quibus in primo tomo, de Iudicijs, quæ DEVS in hoc mundo exercet, prolixius fecimus mentionem. Quia spectant ad diuinæ providentiæ bonitatem. Quemadmodum & illa, quæ de Cyro, de Romulo, & Remo, de Habide, Hierone, Camilla, Atlanta, Telepho, Pindaro, Felia, ac similibus, in profana historia, narrantur.

Sed, vt dixi, hos omittamus, & videamus, cur DEVS naturalem illam famem hominibus voluerit insertam? Facileque eius consilium apparet: quia non tantum corpori nostro necessarium est alimentum, verum etiam, quia in eo querendo non est exiguus labor: multi sanè eum laborem omitterent, negligerentque curam cibi, nisi ad eum fame extimularentur. Præcipua ferè plebeiorum cura est, vt stomacho & ventri satis faciant, vt liberos & coniuges alant. Quod sanè cum labore faciunt, sed hæc est pars pœnæ nostræ: *In sudore vultus tui, vesceris pane.* Quod si ditiores nonnulli haud faciunt, aliunde castigantur. Nam vel ambitione, vel ipsa sua saturitate castigantur. Siquidem, quia fame, hoc est, condimento cibi carent, numquam bene cœnant, quod de Apicio, similibusque Sardanapalis & Eumolpis dictum est. Hi enim, quod non comederent, quia esuriebant, sed ne esurirent, numquam cum voluptate comederunt; quemadmodum Stratonicus, apud Athenæum, qui ad quietem iturus, assidue iubebat puerum sibi infundere vinum: *Non quod sitiam, inquebat, sed ne sitiam.* Malè isti & famem & sitim oderunt, & in suum detrimentum. Effecerunt enim, vt numquam illis, vel cibus, vel potus saperet. Siquidem sat' citò, Antiphanes dicebat, *famem & sitim omnia dulcia reddere, præter seipsam.* Hoc ergo commodum solatiumque habent, quos vel paupertas cogit famere; hoc supplicium diuites, si sint intemperantes.

S. Chrysolomum de hoc argumento pulcherrimè differentem audiamus. *Vnum est, inquit, quo diuitia paupertatem superare videntur quotidianis scilicet affluere delicijs, & multa in conuiujs repleti voluptate. Hoc tamen in pauperum mensa potius contingit, qui maiori, quam diuites voluptate fruuntur; & ne miremini dictum, ex ipsâ rerum demonstratione manifestum fiet. Nostis quippe omnes, & hoc consuevisti, quod voluptatem in conuiujs non ferculorum natura,*

E 3

sed

VII.

Gen. 3. 19.

Stobæ, serm;

23.

VIII.

S. Chryl.

hom. 2, ad

popi

sed conuiuantium dispositio facere consuevit, ut cum fame quis mensam attingit, omni obsonio & condimento, & innumeris ciborum illecebris, iucundiores escam gustabit, etsi omnium vilissima sit; necessitatem verò & esuriam praeseniens (quod diuites faciunt) etiam si placentas inuenerit appostas, non sentiet voluptatem, appetitum scilicet non excitato, & in hoc testes quidem vos omnes voco. Audiamus autem Scripturam,

Provi. 27. 7. Anima (inquit) saturata calcabit fauam, & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. Et certè quid dulcius fauo, & melle? Sed non iucundum (ait) non esurienti; quid verò amaris injucundius? Sed dulcia pauperi sunt: pauperes autem cum necessitate & esurie ad cibum veniunt, diuites verò eam non expectant. Unde legitimam & sinceram voluptatem non capiunt, neque in cibo tantum hoc accidit, sed etiam in potu: sicut enim illic esuriens supra escarum naturam, voluptatem inducit, sic & hic sitis iucundissimum potum facere consuevit, etsi pura sit aqua qua bibatur, & hoc ipsum Prophetam dicebat: Et ex petra melle saturauit eos. Atqui hoc nusquam in Scriptura lectum est, quod eduxerit Moyses mel de petra, sed tantum aquam; quid igitur hoc? neque enim Scriptura mentitur: postquam enim sitientes, & indigentia defatigati in aquas inciderunt, ex potu voluptatem afferere volens, mel aquam appellauit, non tamquam mutata in mel natura, sed bibentium dispositione fluentia illa melle iucundiora faciente. Vides quomodo sitis sitienti potum suauem reddere consuevit? Multi ergo pauperes fatigati laboribus, siti ardentibus, cum dicta voluptate talia tribuere fluentia, diuites verò vinum suauis, & odorem, & omnem virtutem habens, qua in vino optari posset, haurientes, non eandem sensere delectationem. Hoc etiam in somno fieri videas, non enim molle stratum, neque deargentatus lectus, neque quies per domum facta, somnum dulcè & procliuum facere solet, sicut laborari & lassari, & vehementer somni indigentes reclinari, & hoc testatur rerum experientia, & ante ipsam experientiam scripturarum sententia: Delitijs enim enutritus Salomon idem demonstrare volens dicebat: Iucundus somnus seruo, siue parum, siue multum comedat. Cur igitur addit, siue parum, siue multum comedat? quia ambo hac vigiliam inducere solent, Indigentia, & Crapula, illa quidem spiritum arefaciens, & palpebras corneas reddens, nec claudere permittens, hac verò anhelitum augens & elidens, & multos inferens dolores: sed tanta est laborum medicina, quòd si etiam ambo adsint, seruus dormire potest;

Psal. 80. 7.

Ecd. 5. 27.

potest; postquam enim serui tota die circumcurstant dominis suis ministrantes, & ne minimum quidem respirantes, sufficientem laborum, & lassitudinum restitutionem capiunt in dormiendo voluptatem. Et hoc Dei benignitate factum est, ut non auro, & argento, sed labore, & necessitate, & omni disciplina emi valeant voluptates. Non sic diuites: sed stratis molliibus jacentes, saepe totam noctem insomnem ducunt, & multa somniantes tali non fruuntur voluptate. Cùm ergo maiori cum voluptate pauper & comedat, & bibat, & dormiat, quare diuitia hic priuata supra ipsam paupertatem prerogatinam habebunt? Ita Chrysofostomus, qui addit, diuites non solum tantis non frui voluptatibus, verùm etiam plures maioresque sentire infirmitates. Diuitibus in sua iucunditate, ait, multa irruunt egritudines: pauperes autem à medicorum manibus immunes sunt: Si verò nonnumquam in imbecillitatem incidant, breui seipsos instaurant, mollitie omni liberi, & corpora habentes robusta. Magna quidem possessio paupertas sapienter ipsam ferentibus; thesaurus, qui nequit auferri, inculpabilis possessio; diuersorium ab insidijs tutum, & fons purissima sanitatis.

Sanitatis pariter ac voluptatis minus habere opulentos, alio loco, in hunc modum ostendit, à comestationibus, & conuiujs, & mensarum affluentia, in his enim, ait, diuitiarum magnificentia pradicatur. Sed conferamus mensam diuitis, & mediocris; & discutiamus, qui puram utriusque mensa capiant voluptatem. Illi quidem tota die recumbunt, & cœnas prandijs jungunt, & ventris distensione rumpuntur, & ciborum oppressione premuntur, & vini inundatione, veluti naufragio, anima necatur; ubi neq; oculus, neq; lingua, neq; pes proprijs deseruit officijs, sed omnia membra corporis vini vinculis jacent vinceta, grauius quam catenis, ubi sopor eis non datur ad quietem, neque ad salutem cedit, sed exterriti somnijs insipientibus, & furentibus deteriores fiunt, & risus, & spectaculum omnibus etiam famulis fiunt, nihil sentiunt, sed ab alijs de accubitis portantur ad lectos. Numquid igitur in his conuiujs maior voluptas est, an in illis, ubi cibus potusq; tantus est, quantum famem depellat ac sitim? Hunc vite modum natura docuit, illum verò libidinis corruptela, in hoc deniq; sanitas adest, ratio permanet, & honestas cum sobrietate perdurat, nec grauatum corpus & oppressum è mensa lenatur, sed potius adiutum, & viribus auctum, & alicritate subnixum surgit incolume. Virorum q; igitur corpora &

animos

IX.

S Chrysofost.
hom quòd
nemo lædi-
tur, nisi à se
ipso.

animos considera, & inuenies illa robusta magis & valida, ac succi plena, qua mediocribus & simplicibus vruntur alimonijs: hi verò, qui in delicijs viuunt, resoluta quidem corpora, & omni cerà circumferunt molliora, & agmine quodam infirmitatum repleta, quibusq; ad malorum cumulum maiorem, podagra tremor & immatura senectus accedit, & est eis vita semper cum medicis, & medicamentis, sensus autem ipsi tardi, graues, obtusi, & quodammodo iam sepulti, & si aliquid voluptatis, aliquid iucunditatis habent, quis haec iucunda & grata dicat voluptas enim definitur, cum quis fruatur desiderijs suis: Ubi verò desiderijs suis frui non potest, quia aegritudo non finit, vel satietas ipsa desiderari non facit, qua onerosa efficit abundantia, sine dubio voluptas & iucunditas eis perijt. Deniq; considera egros, qui fastidio perurgentur, quomodo quamuis suaves eis & lauti apponantur cibi, horrore tamen magis eos accipiunt, quam voluptati; sic ergo cum per abundantiam cupiditas fuerit extincta, pariter voluptas & iucunditas perimitur; quia non tam ciborum gratia, quam desiderij gignit satisfactio voluptatem.

X.

Ad stipulantur huic sancto viro, ipsi etiam alioqui delicijs & saturitati, ab ineunte ætate, assueti, qui experientiã aliquando docti famem sitimque laudare didicerunt. Sisara princeps exercitûs Iabin, militaris animus, & fortassis æquè poculis, ac hastis certare solitus, certè vino & cõuiuijs innutritus, de fuga æstuans, non dubitauit à Iahel, muliercula Hebræa, aquam mendicare.

Iudic. 4. 19.

Da mihi, obsecro, inquit, paululum aqua, quia sitio valde. Qua aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere. Hic haustus illi nectar fuit, quem aliàs vitulorum, aut rusticorum potem appellauisset. Marcellinus scribit, Constantium Imp. superatum à Persis, frusto panis à quadam vetula porrecto in ediam repulisse. Apud M. Tullium

Cic. lib. 3.

Tusc. q. 4.

Darius ipse in fuga, cum aquam turbidam, & cadaueribus inquinatam bibisset, negauit vnumquam se bibisse iucundius. Numquam

Erasmi lib. 5.

Apotheg.

autem, vel perrarò sitiens biberat. Quod etiam Artaxerxi legimus euenisse, cui iam siti deficienti, Peribarzaes eunuchus, cum aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulit, putris aqua cotilas octo continentem: eam aquam, cum rex ebibisset, se numquam vinum potasse iucundius, nec vllam aquam, quamuis purissimam, sibi visam suauiore, confessus est. Que-

runtur

runtur multi de cereuisiæ & vini uilitate, obuium illis posuit remedium natura. Optimum potionis condimentum est sitis.

Quemadmodum & cibum omnem fames reddit sapidiorum. Gulosi non famelici fuerunt illi, qui cælesti dape fastidita dixerunt: *Deest panis, non sunt aqua: anima nostra iam naufragat super cibo isto lenissimo*. Gula est, luxus est, non vera fames, quæ inter cibos discernit, immò stultitia est, quæ manna reijcit, & coturnices petit. Fames seria mucidum panem pluitis facit, quàm saturitas crustula è saccharo confecta. Artaxerxes ut uim sitis, ita & famis expertus, cum in fuga quadam direpto illius commeatu, aridis ficis, & hordeaceo pane uesceretur: *Dij boni, inquiebat, cuiusmodi voluptatis hæcenus in expertus fui? Ad eundem modum Ptolomæus Lagi F. cum peragranti Ægyptum, comitibus non consecutis, cibarius in cata panis datus esset, negauit ullum cibum unquam sibi usum suauiore. Aderat enim optimum condimentum fames. Panormitanus auctor est, Alphonsum, cum uideret rusticum quemdam humi prostratum uas auidè comedere, ad suos conuersum dixisse: *Vtinam mihi isto orio comedere Dij dedissent!* Quod etiam D. Augustinus optauit, cuius hæc sunt uerba: *Transiens per quemdam vicum Mediolanensem, animaduerti pauperem mendicum, iam credo saturum, jocantem atq; letantem: & ingemui, & locutus sum cum amicis, qui mecum erant, multos dolores infaniarum nostrarum, quia omnibus talibus conatibus nostris, (qualibus tunc laborabam, sub stimulis cupiditatum trahens infelicitatis meae sarcinam; & trahendo exaggerans) nihil uellemus aliud, nisi ad securam latitiam peruenire, quò nos mendicus ille iam praeceisset, numquàm illuc fortasse uenturos. Quod enim ià ille pauceculis & emendicatis nummulis adeptus erat ad hoc ego tam arum nosis anfractibus & circuitibus ambiebam, ad latitiam scilicet temporalis felicitatis. Non enim uerum gaudium habebat, sed & ego illis ambitionibus multò falsius quarebam. Et certè ille latabatur, ego anxius eram: securus ille, ego trepidus. Et si quisquam percunctaretur me, utrum mallet exultare, an metuere: responderem, exultare. Rursum, si interrogaret, utrum me talem mallet, qualis ille, an qualis ego tunc essem, meipsum curis timoribusq; confectum eligerem, sed peruersitate; numquid ueritate? neq; enim eò me praponere illi debebam, quò doctior eram: quoniam non inde gaudebam, sed placere inde quarebam homi-**

F nibus,

XI.

Num. 2). 5.

Plutarch. in Reg. & Imper. Apophtheg.

Cic. lib. 5. Tutul. q. 9.

Panormit. lib. 1 de reb. gestis Alphonf.

S. Augustin. lib. 6 Confess. cap. 6.

Seneca, ep. 24.

XII.

Cic. lib. 4.
epist. ad Atticum.Erasmi. lib. 4.
Apotheg.S Hieronym.
ad Marcellum.
epist. 54.Sabbato ante
Dominic. 1.
quadragesimæ
in Missa.
S Basil de
ieiunio, orat.
2.

nibus, non ut eos docerem, sed tantum ut placerem. Hæc Augustinus de mendiculo lætante, & ludente, quod ei cibatio mucidi panis voluptaria fuisset; quemadmodum & alijs luxus & luxuria est in cruciamentum. Nam fragili corpusculo nostro, ipsa voluptates in tormenta vertuntur, teste Seneca, *Epula cruditatem afferunt, ebrietates nervorum torporem tremoremq; libidines pedum, manuum, articulorum omnium depravationes.*

Habemus ergo, famem sitimque corporibus humanis esse necessariam, utilem, atque ita molestam, ut tamen plurimum faciat ad oblectationem cibi & potus percipiendam. Quid quod & corporum vitia sanet, & animorum? Multi sanè crapula distenti, multi fastidio afflicti, non citius redeunt ad sanitatem, quam si diætâ curentur, ad quam ipse Cicero, cum chirurgiæ tæderet, se convertit. Iulius Cæsar dicere solebat, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra morbos corporum, fame potiùs, quàm ferro superandos. Nam medici, non, nisi tentatis omnibus, ad sectionem descendunt. Hic mos & hodie manet apud Italos: aduersus omne morbi genus indicunt inedia. Naturæ enim proprius calor abundantes consumit humores, vnde morbi existunt. Qua de causa, etiam sanitatis habita ratione, post pigram hiemem, & hibernos menses Nos, ut loquitur S. Hieronymus, *unam quadragesimam, secundam traditionem Apostolorum, toto anno, tempore nobis congruo, ieiunamus.* Est enim tempus illud animæ corporisque salutis comparandæ, maximè congruum. Vnde Ecclesia ita voluit orari sub initium verni ieiunii: *Adesto, Domine, supplicationibus nostris, & concede: ut hoc solemne ieiunium, quod animis corporibusq; curandis salubriter institutum est, deuoto seruitio celebremus.* Quò etiam alludit D. Basilius, dum ait: *Ieiunium per omne tempus utile est his, qui illud suscipiunt, & c. sed multò magis, hoc tempore, quo per uniuersum terrarum orbem undiq; denuntiatur ieiunii præconiũ.* Multò magis hoc tempore, ait, quia præceptum est eo tempore: quia eo tempore, ad meditandam Christi Redemptoris Passionem & mortem, per ieiunium, præparamur; quia eo tempore ipsum quoque corpus multis superuacuis humoribus, per hiemem collectis, vtiliter ieiunando exinanitur; quia deniq; vernum tempus tenta-

tionibus

tionibus carnis est infestum, Venere tunc, & Cupidine incipiente
connubia serere, juxta illud Poëtae Vere nubunt alites; magis igitur
tur caro castiganda, & in freno habenda est.

Atque hinc apparet, auctam è jejunio famem, non solum
corpori prodesse, sed etiam seruire ad cohibendos intemperantes
animi motus, & cupiditatis mala domandam rebellionem. Sine
fame enim jeiunia non sentiremus; nec difficile esset, sine appeti-
tu cibi aut potus, esse temperantem. Quin & multa aspernare-
mur, à Deo ad nos alendos condita, nisi ea nobis fames com-
mendaret, faceretque pretiosa. In quam rem fabula illa extat,
Delicatus quispiam & gulæ ventrique deditus, cum numquam
fameret, tantum ea ori admouebat, quæ palato blandiebantur,
non quæ stomacho erant utilia. Accidit aliquando, ut ad lauti-
tias epularum, in rus inuitaretur, quod abesset ab vrbe longius.
Ut ergo aliquando è cibis voluptatem caperet, integramque ad
conuiuium famem afferret, pridiana cœna abstinuit. Summo
manè surgit, ne ferus hospes ad amicum veniat. Dum proficisci-
tur, spe singularum lautitiarum & opiparè instructarum dapum,
per siluam transit, ibi nocturno vento nimboque deiecta pyra,
magno numero reperit sub arbore jacentia; quæ ita spreuit, ut
ea etiam per contemptum lotio aspergeret. Sed, ut saepe consilia
temerè præcipitata, præsumptio cogit retractare, ita & huic
euenit. Cum enim riuus, quæ fuerat transeundum, ea nocte, sub-
itò, ad tantam altitudinem excreuisset, ut cum manifesto vitæ
discrimine ille se aquas ingressurum intelligeret, impransus lon-
giore via redire, tristisque coactus est. Itaque post ereptam
spem copiosi cibi, tam longum jeiunium tolerare insuetus, acer-
rimè esuriuit. Nullum erat in eo itinere hospitium, ad quod di-
uertere, nulla domus, in qua latrantem stomachum & talem in-
juriam ferre non solitum placaret. Itaque cum ad pyra siluestria,
quæ dudum rore nõ cælesti irrigauerat, venisset, magna auiditate
collecta deterfaque arrosit; perspicuo documento fastidij & con-
temptus, cuius mortales iustissimas dant pœnas, dum coguntur
appetere & amplecti, quæ paulò antè spreuerunt, & abjecerunt.
Gulosus hic contemptor, ut modestus fieret, & vili apparatu
disceret esse contentus, non alia re meliùs, quàm fame potuit
domari,

Catull in
Pernigil.

XIII.

domari. Fames ergo virtutum est magistra, quamquam & ipsa magistris indigeat, ne sit occasio vitiorum.

XIV.
S. Augustin.
lib 10. Con-
fess. cap 31

Quod nemo accuratius obseruauit D. Augustino, qui Deum ita alloquitur: *Est alia malitia diei, qua utinam sufficiat ei! Reficimur enim quotidianas ruinas corporis edendo & bibendo prorsus aescas & ventri destruas: cum occideris indigentiam meam, satietate misericordis, & corruptibile hoc indueris incorruptione sempiterna. Nunc autem suavis est mihi necessitas, & aduersus istam suauitatem pugno, ne capiar, & quotidianum bellum gero in ieiunijs, sapius in seruitutem reuolvens corpus meum, & dolores mei voluptate pelluntur. Nam fames & sitis, quidam dolores sunt. Urunt, & sicut febris necant, nisi alimentorum medicina succurrat. Qua quoniam praesto est ex consolatione munerum tuorum, in quibus nostra infirmitas terra & aqua & calum feruente, calamitates delicia vocantur. Hoc me docuisti ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentia molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiae. Ipse enim transitus voluptas est: & non est alius, qua transeat quam quod transire cogit necessitas. Et cum salus sit causa edendi & bibendi, adiungit se tamquam pedissequa, periculosa iucunditas, & plerumque praire conatur, ut eius causa fiat, quod salutis causa me facere vel dico, vel volo; nec idem modus utriusque est. Nam quod saluti satis est, delectationi parum est. & sepe incertum fit, utrum adhuc necessaria corporis cura subsidium petat, an voluptuaria cupiditatis fallacia ministerium suppetat. Ad hoc incertum hilarescit infelix anima, & in eo preparat excusationis patrocinium, gaudens non apparere quod satis sit moderationi valetudinis, ut obtentu salutis obumbret negotium voluptatis. His tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dextram tuam ad salutem meam, & ad te refero aestus meos: quia consilium mihi de hac re nondum stat. Audio vocem iubentis Dei mei: Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate.*

XV.

Ne igitur grauentur, aut si hoc pacto grauata sunt, ut plestantur, Deus exquisitissimo iudicio sterilitatem famemque procurat, scilicet, si clauso calo, pluuia non fluxerit propter peccata populi. Quod & olim, tempore Prophetarum, & postea sapius factum, legimus. Immo ut artes Dei in diuersa potentes sciamus, Anno Domini 819, non ob siccitatem, sed propter iuges pluuias, & aërem humore nimio resolutum, magna incommoda contigerunt. Nam & homi-

2. Paral. 6. 26.
In Annalibus
Francor. An.
819.

& hominum, & boum pestilentia, tam immaniter longè lateque grassata est, vt vix vlla pars totius regni Francorum ab hac peste immunis & intacta posset inueniri. Fumenta quoque & legumina imbrum assiduitate corrupta, vel colligi non poterant, vel collecta computrescebant. Vinum etiam, cuius paruus proventus eodem anno fuit, propter caloris inopiam, acerbum & insuaue fiebat. In quibusdam verò locis, ex inundatione fluminum, aquis in plano stagnantibus, autumnalis satio ita impedita est, vt peritus nil frugum, ante vernum tempus, seminaretur. Quoniam igitur aliqui nulla pietate possunt adigi, vt ieiunia sponte assumant ad gulæ appetitum refruendum, adiguntur necessitate, dum eis à Deo alimenta subducuntur.

Atque, vt videas minus in fame domni, minus liceri esse in saturitate, duos Sanctos audi. *Quid Paulo fames, ait Chryllostomus, quid frigus, aut nuditas, quid verbera, quid saxa nocuerunt? quid detrimenti in naufragijs? quid in profundo maris passus est? nonne permansit idem semper Paulus?* Immo fames, & hæc omnia illum ad nuptias Agni & caelestes epulas promouerunt. Beda cum Britonum famem vexationemque hostilem retulisset, hæc narrauit. *Cessante autem vastatione hostili, tantis frugum copijs insula, quantis nulla retro atas meminit, affluere coepit, cum quibus & luxuria crescere, & hanc continuo omnium lues scelerum comitari accelerauit: crudelitas precipue, & odium veritatis amorq; mendacj: ita vt si quis eorum mitior, & veritati aliquatenus propior videretur, in hunc quasi Britannia subuersorem, omnium odia telaq; sine respectu contorquerentur. Et non solum hæc seculares viri, sed etiam ipse grex Domini, eiusq; pastores egerunt, ebrietati, animositati, litigio, contemtionem, inuidia, ceterisq; huiusmodi facinoribus sua colla, abiecto leui iugo Christi, subdentes. Interea subito corrupta mentis homines acerba pestis corripuit, qua in breui tantam eius multitudinem strauit, vt ne sepeliendis quidem mortuis viui sufficerent: sed ne morte quidem suorum, nec timore mortis, hi qui supererant, à morte anima, qua peccando sternebantur, renocari poterant. Unde non multo post acrior gentem peccatricem ultio diri sceleris secuta est. Initum namq; est consilium, quid agendum, ubi querendum esset presidium, ad euitandas, vel repellendas tam feras, tamq; creberrimas gentium Aquilonarium irruptiones:*

F 3

placuitq;

XVI.

S Chryllostom 5 Homil. quòd nemo leditur, nisi à se ipso.
V. Beda lib. 1. hist Anglor. cap. 14.

placuitq; omnibus cum suo rege Vortigerio, ut Saxonum gentem de transmarinis partibus in auxilium vocarent. Quod Domini nutu dispositum esse constat, ut veniret contra improbos malum, sicut euentius rerum exitus probauit. Nam gens ad auxilium vocata Britones expugnauit, quos propugnatura sperabatur. Huc abundantia & saturitas, per scelera, populum duxit. Hæc altissima sunt diuinæ prouidentia consilia, ut inde utilitas veniat, quod tamquam malum timetur; & inde exitium, quod velut inter optima solet bona numerari.

CAPVT V.

Non solum Prouidentia, sed etiam bonitatis & iustitia diuina iudicia aq̄issima in fame contineri.

I.
Odyf. 14.

X Homerica Odyssea fabulis, sententia olim cantionibus, apud veteres, celebrata est ista:

*Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At perisse fame, res una miserrima longè est.*

Plato lib. 3.
de repub.

Plato refert, hoc carmen veluti pestilens moribus adolescentum, quibus utique, belli tempore, aut alterius honesti gratia, nulla mors sit misera, quæ oppetitur. Quin alios si audiamus:

Fames magistra est artium complurium.

AEgid. Cor-
rozetus de
di&is & factis
mem.

Hæc artem jaculandi docet eos, quibus panis non datur, nisi sagitta dejectus. Hæc lepido inuento escam sportulamque impertrahit. Plebeius quidam Alphonsum Aragonum regem supplex accedens, Ære alieno, ô rex, inquit, opprimor, iam inde à parentibus in me deriuato. Creditoris rapacissimi & injustissimi exactionibus quotidianis atteror. Detestante id factum rege: *Venter hic meus est*, respondit. Rex ingenio hominis delectatus, non indonatum dimisit. Nimirum *Ingenium mala sæpè mouent*. Eadem etiam fames, assuetudine longa, homines abstinentiæ facit tolerantés: tum quia etiam, ut ostendimus, ex virtute atque ieiunio spontè suscepto oritur. Quo pacto & Christus, *cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esurijt*. Adde, quòd fame etiam extraordinaria trahat DEVS homines ad fidem & agnitionem rerum diuinarum, ad preces, & rectam fiduciam.

Matth. 4. 2.